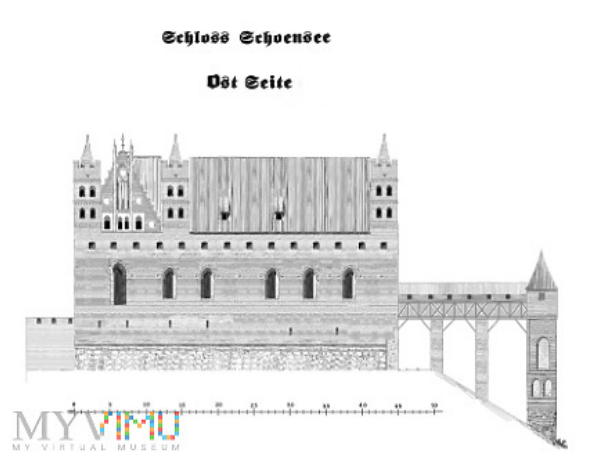
Pierwsze kasztele Ziemi Chełmińskiej. Kowalewo

Kolekcja:	Zamki Krzyżackie rysunki
Muzeum:	Muzeum Orłosia
Właściciel:	orlos52

Miejsce pochodzenia:	Polska
Stan eksponatu:	Bardzo dobry
Opis:	Zamek w Kowalewie Pomorskim (ordensburg Schoensee) do końca XX wieku był właściwie zupełnie nierozpoznany. Do dzisiaj jedynym widocznym reliktem jest 14 metrowej wysokości filar gdaniska. Od 2005 r. na byłych terenach zamkowych prowadzone są systematyczne badania archeologicznej, które powoli odkrywają przed nami kształt i rozplanowanie tej niegdyś potężnej budowli. Badania wykazały, iż budowle posadowiono prawdopodobnie na surowym calcu, czyli nie stwierdzono jak na razie żadnych wcześniejszych założeń w tym miejscu. Przesunęły tez o kilka lat do przodu datowanie rozpoczęcia budowy obiektu. Ustalenia podają w wątpliwość hipotezy niemieckich badaczy o XIII wiecznym pochodzeniu budowli. Datę rozpoczęcia budowy należałoby przyjąć na przełom XIII i XIV wieku, ale cały zamek jest już właściwie XIV wieczny. Trudno go też umieścić na „drabinie" rozwoju zamków krzyżackich, ale na pewno jest to budowla dojrzalsza niż ta w Lipienku, a mniej niż w Gniewie. Czteroskrzydłowy kasztel kowalewski Krzyżacy zaczęli budować pod sam koniec XIII w i kontynuowali swoje dzieło do końca dekady wieku następnego. Obok takich zamków jak: Papowo Biskupie, Lipienek, Rogoźno i Gollub, możemy wg. klasyfikacji zaproponowanej przez toruńskiego badacza architektury krzyżackiej Tomasza Torbusa, umieścić zamek w Kowalewie Pomorskim do kategorii „wczesnych zamków regularnych z ziemi chełmińskiej", z tym że raczej pod koniec okresu ich powstawania. Było to już założenie w pewnym sensie wzorcowe dla późniejszych w pełni rozwiniętych budowli, aczkolwiek jeszcze nie w pełni wykształcone. Całe założenie składało się zamku wysokiego otoczonego ze wszystkich stron parchamem, z murem zewnętrznym i okalającą go nawodnioną fosą oraz dwóch przedzamczy usytuowanych w szeregu od południa. Wjazd na zamek wysoki wymagał przejechania przez obydwa po kolei. Główny, czterokondygnacyjny budynek na planie kwadratu o bokach 45 m, nie należał do największych, ale prawdopodobnie posiadał już pełen zestaw pomieszczeń przewidzianych dla kaszteli. Na pewno od południa, z ołtarzem skierowanym na wschód umieszczono kaplice zamkową, posiadająca sklepienie gwiaździste uwiecznione na znalezionej cegle sklepiennej. W tym samym skrzydle od zachodu kapitularz był prawdopodobnie. Miedzy nimi było pomieszczenie pośrednie, które tak jak w zamkach w Lochstedt, czy Malbolku nie znajdowało się bezpośrednio nad przejazdem bramnym, który to też tak jak tam nie był jeszcze na osi skrzydła, lecz po jego prawej stronie. Skrzydło było podpiwniczone, oprócz miejsca pod

	bramą. Kondygnacja nadziemna miała charakter gospodarczy, lub więzienny. Poddasze było magazynem żywności uzbrojenia, a w jego murach zewnętrznych umieszczono otwory strzelnicze. Pozostałe skrzydła były też podpiwniczone, z wyjątkiem wschodniego, w którym piwnicę wykonano tylko pod połową jego południowej części. Ze skrzydła północnego wychodził ganek, łączący je z gdaniskiem, które to posadowiono w istniejącym jeszcze wtedy jeziorze. Z tego to właśnie gdaniska (danskeru ocalał masywny filar, bogato zdobiony blendami. Po wojnie trzynastoletniej zamek znalazł się w granicach Rzeczypospolitej i był siedziba starostów. Wojny polsko-szwedzkie na tyle zniszczyły budowlę, że nie zdołano już jej podźwignąć z ruin. Po 1772 roku władze pruskie nakazały rozbiórkę zamku. Elewacje z wykorzystaniem rysunków C. Steinbrechta Plany C. Steinbrechta i uaktualnione wg. B. Wasika Przekrój Bogusz Wasik